

A penicillin fél évszázada

A tudománytörténeti írárok egybehangzóan igazolják, hogy véletlen volt, amikor Fleming laboratóriumának ablakán berepült egy spóra, és megtelepedett egyik baktériumtenyésztésén. A szennyezett tenyésztést Fleminget egyre inkább foglalkoztatta, és a penészörzést tanulmányozta. Elmélyült és kitartó kutatómunka során sok száz penész közül kellett megtalálnia azt a törzset, amelynek terméke elpusztítja a kórokozókat, de nem árt a szervezet szöveteknek. Az első kísérleti eredmények után nagy feladat volt a penicillin tisztítása. Ez a feladat Chain és Florey nevű vevések segítségével sikerült. Nem kevés időbe került, mire a legrövidebb kísérleteket és vizsgálásokat elvégezték. Az emberiségnek 12 évvel kellett várnia, és 1940 májusában elkészülték a nagyüzemi gyártást.

Florey kezdeményezésére nyoman az USA-ban a negyvenes évek elején megkezdtek a tömeges gyártást, több nagy vegyi gyár vállalkozott az előállításra. Látványos eredményeket értek el. Amíg az első világháborúban száz- és százak pusztultak el a legkülönbözőbb fertőzések kö-

vetkezésében, addig a második világháborúban — főleg amerikaiak — tömegesen gyógyították a fertőzött betegeket katonákat.

Nálunk 1946 körül kezdett elterjedni a penicillin, és itthon is hamar lelkes fogadtatót kapott az új „csodaszert”. Ma már háziunkban is gyártják a penicillint, és ezen túl újabb és újabb antibiotikumokat állítunk elő. A minél szélesebb és szélesebb körű antibiotikus készítmények megjelenése után elmondhatjuk, hogy a további fejlődés kilátásai határtalanok.

A penicillin felfedezője, Alexander Fleming 1881-ben született a skóciai Lochfieldben. Szülőföldjén és Londonban tanult, majd orvosi diplomáját 1906-ban szerezte meg. A Saint Mary kórházban a hírneves Wright professzor mellett dolgozott, aki nagy munkatársait kedvük szerint kutattatja, és mindekit segített munkájában. Wright vezette be a tífusz elleni védőoltást. Az első világháború katonarvosai évei után visszatért a laboratóriumba, és már egyetemi tanár korában, 1928-ban érte a szerencsés véletlen, amikor a stafilococcusokat tartalmazó és nyitva

hagyott tenyésztetbe penészgombák hullottak, és e gombafoltok körül a baktériumok elpusztultak. Fleming izolálta a gombát, és azonosította megállapította, hogy az a *Penicillium notatum* nevű faj. E nagy horderejű felfedezését 1945-ben kapta meg két vegyész kutatótársával megosztva az orvosi Nobel-díjat.

Fleming igazán nagy tudós volt, aki sohasem gondolt arra, hogy hasznot húzzon hatalmas felfedezéséből. Idevonatkozó hitvallását így fogalmazta meg: „En hajlandó vagyok az ördöggel is szövetkezni, hogy hatásos szert nyerek a baktériumok ellen.” Szerénységére az is jellemző, hogy amikor az amerikai gyárak százezer dollárt ajánlottak fel neki, ezt az összeget nem fogadta el, hanem kutatás céljaira kórházaknak ajándékozta.

Egy alkalommal találmanyaival kapcsolatban ezt mondta: „Azzal vádolták, hogy én találtam fel a penicillint. A penicillint senki sem találta fel, mert végtelen idek előtt a természet és egy bizonyos penész már előállította. Nem én találtam fel a penicillint, csupán felhívтам rá az emberiség figyelmét, és nevet adtam neki.”

Valóban, az orvostudomány történetében még nem volt olyan szer, amely oly nagy feltűnést keltett volna, mint a penicillin. Fleminget világkörűli utján ünnepezték, kitüntetésekkel, címekkel halmozták el.

Élete utolsó két évét egy tanítványa, a görög származású fiatal doktor, Voureka aranyozta be, feleségül vette. Londonban halt meg 1955-ben. Fleming emlékét *Dörös gránitból faragott egyszerű oszlop őrzi, a Lochfield Farm bejáratánál, 1957 óta. A nagy tudós, az emberiség jövőjének emlékeit azonban nemcsak a gránitoszlop őrzi, hanem a világ sok-sok emberének hálája is, amely a könyv, az ércnél is marandóbb.*

Belépés csak 15 éven aluliaknak

Valaha a várgróf rezidenciája volt, ma gyermekek valódi paradicsoma a híres prágai vár egyik szép műemlék épülete. A helyreállított palotát 1963-ban adták át mal tulajdonosainak, a cseh szlovák gyermekeknek, és azóta szerez sok örömet, nyújt lehetőséget a szabad idő hasznos, kellemes eltöltésére a legfiatalabb generációnak. Már az épület kapuján elhelyezett tábla is mutatja, kiké ez a birtalom: „Belépés csak 15 éven aluliaknak!”

A tágas épületben és a szép kertben is rendeznek színházi előadásokat, előadesteket, illetve délutánokat, amikor a gyerekek jeles írókkal, művészekkel, sportolókcal találkozhatnak. A kiállítási csarnok fotó- és képtárlatok színhelye. Külön termékek van a legfiatalabb úttörőknek, külön az „idősebbeknek”. Itt kézikönyvtár, szótárak, folyóiratok állnak rendelkezésre. Különféle segédkönyvből kézzelírhetők elő a pódiumbevezetésekre, összejövetelekre. A legnagyobb helyiségek az egyetemes képzőművészeti stúdió, ahol jeles művészek irányításával fo-

lyuk a fiatalok munkája. Ismertek, népszerűek a szakfőversenyek. A fiatal olvasókat a klubhelyiségek, olvasótermek vonzzák. A zenei teremben sztereóberendezés, lemezgyűjtemény, hangszerek várják az érdeklődőket. Itt tartják a zenei ismeretterjesztő előadásokat is.

Mivel korunk ifjúsága élénken érdeklődik a technika iránt, mondani sem kell, sokan látogatják az „ifjú természettudósok klubját”. Van itt rádióműsorok, kísérleti helyiségek, előadóterem.

A cseh szlovák gyermekek házának legreprezentatívabb helyisége a Barátság Terme, amely a hasonló nevű klub összejöveteleinek, nagyobb rendezvényeinek a színhelye. Itt számolnak be a pártások külföldi levelezésükről, itt beszélgetnek, terveznek a nemzetközi úttörőkapcsolatok további szélesítéséről.

A gyermekek háza ez év októberében ünnepli fennállását 15. évét. Az elmúlt évtizedből megérthető, miért népszerű. S hogy az, ezt a többet bizonyították: évente több mint másfél millió gyermek látogatja.

„Iskolabuszok”

Egy kisebb iskolát benépesítettek a megállóban várakozó diákok. Reggel hét óra óta egyre csak jönnek a környező kollégiumokból. Folyamatosan érkeznek a munkába igyekvő felnőttek is. Összesen vagy száz-an lehetnek a Népkert sor és az Odesszal körút sarkán. Bekanyarodik a 71-es autóbusz, szüfölgés tele. Hatan azért ügyel-báital felbűre-lődnek rá. A többiek várják a következő járatra. Jön a 17-es a körúton. Könnyedén kanvarodik a Népkertsorra, csak „egyszerű” autóbusz. Jó lenne, ha erre felé csuklótsok közlekednének, hiszen Újseggeden ezen a részen több középiskola és egyetemi kollégium van, amelyek reggel szinte ontják a diákokat. A pilóták gyakran meg se állnak a megállóknak, annyira megtelik az utastér.

A 71-es járát, a Bérkert

utca felől közeledő megváltó, legfeljebb a türelmetlenül topogó diákok egy részét képes befogadni. A „szimpla” utasok többnyire hoppon maradnak. Műlnak az értékes percek, akad, akinek a reggelizésre szánt idejéből Közben minden autóbuszformájú jármű reményeket ébrezt és bőségesen okoz csalódást. A hét órától állandólag tanulók zöme ugyan eljut az iskolába háromnegyed nyolcig, de a felnőttek korábban keljenek fel, ha nem akarnak elkésni valóhonn, például a munka helyükről...

S ami a legsodátosabb mégis ritka az indulatos kifakadás. Mintha mindenki úgy tudná, hogy erre felé a reggeli órákban csupán iskolabuszokat közlekedtet a Volán...

HÁFÁSSÁG
I. kerület
Szeged: Farkas Lajos Tibor és Weber Zsuzsanna, Bánki Antal György és Kuczora Erzsébet, Pórdi György és Széplai Mária, Eberhardt Sándor és Papp Margit, Kis Dániel és Csengeri János, Kovács László és Kovács Zsófia, Tóth Péter Ferenc és Peregnyák Klára Berta, Schneider János és Solymosi Terézia Anna, Urbán László és Bálint Mária, Konter László és Raszler Idikó házasságot kötöttek.

II. kerület
Szeged: Kiss Tibor és Kovács Ilona, Bacsó Károly Antal és Pavlik Erzsébet, Király János és Jambor Erika, Bácsi Mihály és Taka Erzsébet, Tanács Zoltán és Tóth Emma, László Sándor és Farkas Katalin, Török Ferenc és Lázár Etelka Mária, Martonosi István és Bakó Ilona, Marvánék László és Kiss Ipolya házasságát kötöttek.

SZULETÉS
I. kerület
Szeged: Boldis Bélának és Fülöp Irénnek Gergely, Szifros Pál Mihályának és Vass Juditnak Ottó, Kertész Sándornak és Vaskor Erzsébet Mariának Sándor, Papp István Balintnak és Kévei Annának Andrea, Takács Tamásnak és Kátya Máriaának Gábor Tamás, Nagy Gábornak és Vázel Anna Mariának Krisztián, Gyöngy Györgynek és Czeglédi Rozánának Tamás György, Farkas Gusztáv Rudolfnak és Oláh Irénnek Levente Gusztáv, Hevesi Vince Jánosnak és Csizsar Iónának Norbert Vince, Deme Irénnek és Dicső Erzsébetnek Szabolcs, Márkv Lajosnak és Vánsz Agnes Jolánának Lajos Tibor, Sándor Gyula Andrásnak és Vezed Evának Gyula István, Márta Istvánának és Brattyó Máriaának Barbara Melinda, Tóth Józsefnek és Szűcs Rozáliának Sándor, Székely Mátvának és Tóth Annának Annamária, Keresztes István Sándornak és Kiss Julianna Ponnának Anilla István, Szabó Tamasnak és Kincses Valériaának Anikó, Goriva Máriaának és Veres Erzsébet Mariának Gábor, Jurav Anjának és Mátyás Szilvának Balázs Ákos Jánosnak és Purn Ákos Anikójának János, Kishár Anikóának és Tóth Erzsébet Mariának Anita, Dobó Ferencnek és

Fadrusz szobrai Szegeden

Ilyenkor, októberben, az Országos Múzeumi Hónap idején az emberek figyelme a szokottnál jobban terelődik a hazai szobrászat és festészet egykor élt nagymesterei felé, különösen ha valamelyiküknek évfordulója erre az időszakra esik. Ezért is fontos szólanunk a magyar emlékműszobrászat egyik legjelentősebb alakjáról, *Fadrusz Jánosról*, aki szeptember 2-án volt százúsz évé, hogy 1858-ban Pozsonyban napvilágot látott, és hetvenöt évvel ezelőtt, 1903. október 26-án Budapestre hunyt el. Életpályája — mely a lakatosinaságtól az országos hírnevig emelkedett — küzdelmes volt. Fadrusz nevéhez a köztudatban főleg két kiemelkedő alkotása kapcsolódik. Egyik, a Pozsony számára 1897-ben felavart *Mária Terézia-emlékszobor*, sajnos elpusztult. A másik műve, a monumentális hatású *Kolozsvári Mátyás király lovasszobra*, mely 1902-ben nyert teljes befejezést, most is fennáll. A zilahi *Wesselényi-emlékszobor* és a *Tuhutum-oltár* című alkotásai szintén megemmisültek. A kisbéri *Wenckheim-lovaszobrot* élete vége felé alkotta. Hozzánk, szegediekhez két Fadrusz-szobor kötődik, mégpedig a mesternek az első és az utolsó jelentős műve. Az alábbiakban ezekről szeretnénk szólni, s főleg arról a rokonszenves vonzalmáról említett tenni, mely Fadrusz Jánost egykor Tisza-parti városunkhoz fűzte.

Fadrusz János—Szécsi Antal: Tisza Lajos

Fadrusz képzőművészeti akadémiai tanulmányai után 1891-ben hozta létre a *Krisztus a keresztján* című szobrot, mellyel hazai díjnyúl az 1900-as párizsi világiállításra a Grand Prix-t is elnyerte. Alkotásának gipsz-eredetijét mutatta be az 1900 szeptemberében Szegeden rendezett első országos jellegű tárlaton. A Szegedi Képzőművészeti Egyesület titkára megérdeklődte Fadrusztól a *Krisztus-szobor* áráról, hogy a kiállítás katalógusában feltüntesse. Erre a művész a következőképpen válaszolt: „... Ami az árárt illeti, csak azt mondhatom, hogy nincs ára, ehhez a munkához anynyi szenvedés és öröm fűző-

születre, s a félkörben felálló fotografusok pillanatsfelvételei után készült a nevezetes *Fadrusz-feszület*.” A mesternek ez az értékes „pályaindító” műve végül is — Fadrusz ajándékozásáról származó — közel hatvan év eltelével került rendeltetési helyére, a szegedi Fogadalmi-templomba.

Fadrusz János másik, Szegeden felállított alkotásával, a *Tisza Lajos-szoborral*, már 1899-től gyakran foglalkoztak a helyi újságok. 1904 júniusában — a szobor átadási ünnepségén — több mint félszáz cikk tárgyalta e művnek készülete és Szegedre kerülési körülményeit. Záróként Fadrusz közbejött haláláról, a szobor leleplezéséről, majd alkotásának 1908 elején történt megosonktásáról, illetve kijavításáról számoltak be bő részletességgel az itteni lapok. Amint ma is láthatjuk, Szeged árviz utáni újjáépítésének volt kormánybiztos, a botiára támaszkodó konzervatív politikusk *Tisza Lajos* (1833—1898) kétszerez életnagyságú bronzszobrát — Fadrusz halálát után — a nagy mester realista koncepciója szerint *Szécsi Antal* (1856—1904) fejezte be, s az emlékműnek köbbl való dolgozó mellékalakjai erőteljességükkel érdemeltek figyelmet. Kuriozumnak is vehető, hogy a *Tisza-szobor* két szobrász „halálába került”.

Már máskor is említettük, hogy Fadrusz szegedi kapcsolataival *Cserzy Mihály* is foglalkozott. A *Fadrusz meser (1900)* cím alatt megjelent tárcájában a neves művésszel való találkozásáról szól, amikor is — 1900 nyarán — Fadrusz Szegeden járt, hogy a *Tisza Lajos-szobor* vázlatát bemutassa, és modelleket keressen szobra mellékalakjaikhoz. Egymás iránti kölcsönös megbecsülésüket Fadrusznak az a baráti hangú levele is bizonyítja, melyet az egykori pozsonyi lakatosinas, iparosmester, a „Homok” néven ismert szegedi íróvá lett borbélymesterhez, *Cserzy Mihályhoz* írt. A Szegedi Híradó 1903. október 27. számában viszont Cserzynek jelent meg a viszonylag fiatalon, negyvenöt éves korában elhunyt Fadrusztól szóló szép nekrológja, melyben fájóan és aggódva mondja, hogy... *Magyarország szegényebb lett egy nagy művésszel...* Mikor lesz vajon pótolva? A lakatosműhelyek kormos falai közül vajon jön-e még egy másik, amely ezt a nagy úrt valólamikor betöltheti.”

Családi események

III. kerület
Szeged: Gárgyan Antálnak és Kiss Gizellának Mónika Idikó, Vereb Péter Lászlónak és Szabó Margitnak Barbara, Martonosi Jánosnak és Borbély Juliannának Tibor, Magyar Jánosnak és Sáringer Rozáliának László, Bevec Gyulának és Abraham Evának Mónika Eva, Wurzienger Imréné és Urban Ilonának Eva, Lázár Attilának és Hajdu Magdolna Juliánának Attila, Füzess Istvánnak és Magyari Máriaának Márta Krisztina, Lajtor Istvánnak és Puszkás Magdolnának Enikő, Bodor Imréné és Barsi Máriaának Judit Nikolett, Wolf Mihályának és Kriszticz Irén Katalinnak Katalin Adrienn, Illa Istvánnak és Gubicz Mária Piroskának Idikó Mária, Molnár Imréné és Rékasi Mária Rozáliának Tünde Mária, Merz Károlynak és Birtfalvi Mariannának Balázs Károly, Kapács József Imréné és Nemes-Nagy Erzsébet Zsuzsanna Anita Erzsébet nevű gyermekek születtek.

HALÁLOZÁS
I. kerület
Szeged: Fodor Sándorné Török Mária, Káli István, Dobra Jánosné Kovács Ilona, Turan Mihály, Bedő János, Molnár Rozália, Katona Lajosné András István, Lejtényi Győző, Kardos István, Barbacsy Józsefné Boosor Róza, Csordás András, Fajcs Brigitta, Paksi Péterné Mátécz Margit Regina, Aradi Józsefné Bozoki Julianna, Szilvá Lászlóné Árus Klára, Juhász Ferenc, Jakab Istvánné Szabó Erzsébet, Kazi István meghalt. Szeged: Darázs Ferencné Dus-Rozália meghalt.

II. kerület
Szeged: Deák Mihály, Mátyás András Mihályné Szekeres Rozália, Sáros János, Csányos Erika, Tánasos Veronika, Kiss Mihályné Vincze Rozál, Nagy Erika Mihály, Barna Józsefné Tóth Erzsébet meghalt.

III. kerület
Szeged: Gondí Jenő, Kovács Mihály, Király Ferenc, Tóth Istvánné Miklós Anna, Krielen Zoltán, Kura Józsefné Stancs Erika, Róza Szilveszter, Berki Pálné Onozó Erzsébet, Szabó Imre, Raskanyi Sándor, Csabács Istvánné Török Rozália, Török Jánosné Tóth Mária, Laczkó István meghalt.

Bátyai Jenő

Szécsi Zoltán